

leerde. Daarom liet vader mij ter schole gaan, en toen ik schrijven en lezen geleerd had, nam hij mij weer van school, en leerde mij het goudsmidshandwerk.”

Schrijven en lezen. — Niet veel, zegt misschien iemand. Als Albrecht wat langer ter school had kunnen gaan, — als hij wat betere scholen en hoogere had kunnen bezoeken, — 't zou zijn vorming later zeer zeker te stade gekomen zijn.

Maar hij moet het er mee doen. Vader is niet rijk. En 't gezin is groot. — Achttien kinderen heeft het geteld. — Albrecht is voorwaar geen kind van weelde. En strijd, strijd was het al in de dagen zijner prille jeugd.

Strijd ook in dit opzicht: Hij is bij vader op 't vak, en leert de goudsmederij — maar, zoo verhaalt hij in zijn dagboek — de teekenkunst trekt hem oneindig sterker aan. Hij wil schilder worden.

Maar vader verzet er zich tegen met hand en tand.

Zoo was het nog in 1484, toen Albrecht het zelfportret teekende, waarnaar Schiestl zijn schilderij ontwierp.

Zie hem daar nu zitten, op zijn eentje, buiten de stad, ver van de straten, ver van de rumoerige, dartele jongens.

Een vrij oogenblik! Misschien wel een halve vacantiëdag! En nu gewerkt, en gezwoegd, en geworsteld, tot hij op papier heeft, dat, wat hem in de omgeving bekoort. Hij moet teekenen — mag het dan niet den *ganschen* dag — dan de uren, waarover hij vrij beschikken kan, — en die uren, zonder een seconde te verliezen.

Zoo leert de jonge Albrecht zich zelf.

En hij blijft hopen op den grooten dag, waarop vader hem toestemming geven zal.

Veel jaren later — in 1524 — teekent hij in zijn dagboek aan, dat zijn vader hem in den jare 1486 op St. Andreasdag (30 Nov.) in de leer deed bij den schilder Michaël Wohlgemuth.

En dan begint voor hem zijn schitterende kunstenaarsloopbaan.

Een baan vol licht.

Maar aan dit heldere licht ontbrak geenszins de donkere schaduw.

Zij, die dragers zijn van groote gaven Gods, dragen vaak een zwaar kruis.

K. t. B.

BLADVULLINGEN.

- De weg des kruises is de weg tot zaligheid. FENÉLON.
- Geen kroon zonder kruis. WILLIAM PENN.
- Lijdenstijden zijn lessen. MELANCHTON.
- Toen de wateren wiesen, ging de ark in de hoogte. CANTERBURY.
- In diepe groeven ziet men de sterren op den helderen dag. HARMS.
- In elke lijdenskelk ligt op den bodem een parel; zoek deze. THOLUCK.
- Hoe zou hij te raden zijn, die zich door God niet wil laten raden? GOETHE.
- Ik heb nog nooit gezien, dat werkelijk bekwame menschen ondankbare menschen waren. GOETHE.

GENERAAL BOOTH.

Even jaar geleden was er in de harten van duizenden en nog eens duizenden groote droefheid over het heengaan van den leider van het Leger des Heils. De Generaal van de „bloed- en vuur-banier” ontsliep den 20sten Augustus 1912, weemoedig nagestaard door allen, die zich onder zijn vanen hadden geschaard.

Hoe men ook denke over de methode van arbeiden, die door de mannen met de roode uniform en de vrouwen met den hallelujahoed wordt gevolgd, dit staat wel vast zelfs voor den besliststen tegenstander: William Booth is een man geweest van buitengewone beteekenis. En met een enkel woord wenschen we te wijzen op den man, van wien men heeft gezegd, dat hij aan den zendingsijver van een Wesley het organiseerend talent van een Kitchener paarde.

Een van de liederen van den Generaal, waarvan we een vertaling lezen van Dr. Gunnings hand in „Pniël,” heeft een paar coupletten met deze schoone slotregels:

„O, liefde van Christus,
O, bloed der verzoening,
Oceaan van ontferming —
Stroom òók over mij!”

Welnu, door de liefde van Christus werd Booth gedrongen; in den oceaan zonk hij weg; van het bloed der verzoening heeft hij getuigd in schier alle landen der wereld.

Te Nottingham werd William Booth uit eenvoudige ouders geboren, den 10^{den} April 1829. Van die ouders is blijkbaar weinig bekend. Toen William een vijftienjarige knaap was, werd hij door de verlossende liefde des Heilands gegrepen. En zoo machtig was dadelijk de indruk dier onmetelijke liefde, dat William uitriep: „De almachtige God zal alles van William hebben.” Onmiddellijk wenschte hij zich onvoorwaardelijk te stellen in den dienst van zijn Heiland. Reeds toen is het voorgekomen, dat de jonge prediker op de armste plekjes van zijn geboortestad midden onder het volk het evangelie van de verlossende liefde des Heeren Jezus verkondigde. Een stoel was dan zijn kansel en de hemel zijn klankbord! Het was den jongen evangelist lang niet gemakkelijk temidden van allerlei kerkelijke staketsels en clericale tegenwerking zijn heerlijken arbeid te verrichten. In 1849 vertrok hij naar Londen. Op allerlei wijze heeft hij ook daar in het evangelie gediend, alvorens hij zijn eigenlijke levenstaak meende gevonden te hebben. De Heer voerde in deze wereldstad Catharina Mumford op zijn weg, in wie hij een voortreffelijke vrouw en zeer begaafde medearbeidster heeft gevonden. Machtig aangegrepen door het Woord: „Ga haastelijk uit in de straten en stegen der stad, en breng de armen en verminkten en blinden en kreupelen hier,” en dat andere: „Dwing ze in te komen, opdat mijn huis vol worde,” wierp hij zich op den arbeid onder de ellendigen, die de onderste lagen der maatschappij vormden. Toen hij eens op een oud kerkhof van Whitechapel in een tent had gesproken, keerde hij met het vaste besluit huiswaarts, voortaan onder de groote massa te werken, die zónder God en zónder hoop in deze wereld voortleefden, en die hij bij voorkeur zoeken zou in de krochten van Londen. De band, die hem aan kerk en genootschap bond, was verbroken en met vrouw en zes kinderen wierp hij zich op den Heer van den arbeid. Men schreef toen 1861. William Booth had opgehouden een officieel „leeraar” te zijn, en als evangelist, van de roeping zijns Zenders overtuigd, toog hij aan het werk. De eerste jeugd was nu al voorbij.

Allerlei moeilijkheden staalden den vurigen prediker. In plaats van door de bezwaren ontmoedigd te worden, werd hij er door geoefend. Hij stichtte aanvankelijk de „Oost-Londensche Christelijke Opwekkings-Vereeniging,” maar had geen vast gebouw of lokaliteit om te vergaderen. Wat hij als knaap te Nottingham deed, herhaalde hij te Londen. De straatsamenkomst werd het uitgangspunt bij zijn nieuwen arbeid. Hoe William Booth er toe gekomen is, een „leger” te organiseeren met een militaire indeeling, en een streng gehandhaafd gezag, is niet met zekerheid te zeggen. De gegevens ter beantwoording dezer vraag ontbreken mij. Of het waar is, wat mij wel eens verraad is, dat de gedachte aan legervorming is opgekomen bij Catharina Booth, de vrouw van den Generaal, kan ik niet nagaan. Een feit is, dat de naam „Salvation army” dateert van 1878.

De brandende liefde tot het verlorene en de innige barmhartigheid jegens ellendigen, verdienen ieders bewondering. Het optreden met zulk een zelfverloochenende liefde juist in den tijd van zoo kille koelheid en ledigen, ijdel vormendienst trok onweerstaanbaar de aandacht. Met stoïcynsche onverschilligheid werd de smadelijkste bejegening verduurd door de legermannen; daarentegen werd met volhardende liefde het afgedrevene gezocht. Eén staaltje, of ten hoogste twee. Ze zijn typeerend. Dr. Gunning vertelde ze, meer uitvoerig, en ik maak er gaarne een goed gebruik van. — 't Was tegen Kerstmis. Bij de deur van een der zalen stond een kadet op post. Een jammerlijke figuur sloop voorbij. Met het voornemen in het hart zich het leven te beneemen. De legerman leidde den ellendigen schipbreukeling in de warme zaal en onder zijn vrienden. Dáár begon een nieuw leven. Alles was door dien man — een fabrikant — vergooid. Maar alles werd teruggevonden. Vrouw, kinderen en welvaart. Het hoogste goed werd zijn deel. Hemelsche vergezichten werden hem geopend. En tenslotte werd deze diepgezonkene een prediker van het Evangelie!

Buiten de stad daar lag zij — in een hut, dicht bij een bosch. Die hut was een oud beestenhok. Schaars viel het licht binnen. De rook hing zwaar als een dikke wolk, en vond geen anderen uitgang, dan een kier van de deur. Er werd een dokter geraadpleegd. Deze schreef voor, dat ze dag op dag de hulp behoefde van een liefdehand. En die hulp gewerd haar. Heilzusters spraken met de vrouw over Gods liefde. Lieder stegen op tot eer van Jezus. En de arme, verlatene vrouw vond er het hoogste geluk!

Het optreden bij de prediking van het evangelie, en die prediking zelve, heeft ernstige Christenen bedroefd en zelfs verontwaardigd. Doch hierover uit te weiden, valt nu buiten ons bestek. Genoeg, dat de Geest Gods van het onvolmaakte en afwijkende gebruik gemaakt heeft, en duizenden door den arbeid van het Leger behouden zijn geworden.

Van lieverlede wijzigde zich het karakter van den met zooveel geestdrift door Booth aangevangen arbeid. Zonder de prediking van het evangelie geheel uit het oog te verliezen, wierp de Generaal zich met kracht op sociale

hervorming en maatschappelijken arbeid. Zijn boek „In donkerst Engeland” zette het plan tot hervorming van den arbeid uiteen. Van af dien tijd (1890) dateeren de instellingen, die beoogen maatschappelijk leed en bittere ellende weg te nemen of te verzachten. Toevluchten werden geopend. Verlatenen, gevallenen, verweesden en dronkaards werden bijeengebracht. Wie zal zulk hulpbetoon niet onomwonden prijzen? Maar het is niet dát, wat de jonge Booth aanving in Nottingham en Londen! En het gevaar, dat het werk aan de zielen zich oplossen zal in den arbeid voor hun maatschappelijk welzijn, is allerminst denkbeeldig.

Generaal Booth heeft ook ons land bezocht. Duizenden hebben hem gehoord. En we herinneren ons het woord: „De Generaal is nog niet van plan te sterven.” God heeft het anders gewild. Een oogoperatie sloopte de krachten van den ijzersterken man. Spoediger dan hij gewild, of althans gezegd had, legde hij het „zwaard” neer in de handen van zijn zoon Bramwell Booth, die 22 jaren te voren reeds als opvolger was aangewezen.

Het is merkwaardig eens te vernemen, hoe iemand, die vele jaren den Generaal vergezeld op zijn reizen, over hem heeft geschreven. Wij hadden hem lief! Hij had zondaars lief tot den einde toe. Hij hield aan den Bijbel vast. Iedere bladzijde van den Bijbel was hem heilig. Hij geloofde aan de hel van den Bijbel, maar ook aan den hemel. Hij sprak over het helse vuur, over den worm, die niet sterft, over het toekomstige oordeel, over den grooten, witten troon. En zoo te moeten spreken scheurde zijn hart in stukken. Maar hij deed het toch, staande onder de schaduw van het kruis.

Den 9^{den} Mei 1912 woonde hij de laatste openbare samenkomst bij. Hij stond nog met opgeheven hoofde: een grijsaard van 83 jaren. Tien-duizend menschen luisterden naar de stem, die weldra voor goed zwijgen zou. En toen werd het lied gezongen: „Ik ben een vreemdeling hier beneen, de hemel is mijn thuis.”

Den 20sten Augustus daarop werd hij, om een uitdrukking van het Leger te gebruiken: „bevorderd tot heerlijkheid.” Zijn reisgezel, over wien we hierboven reeds spraken, was in de sterfkamer. Booth merkte het. Reeds stervende zeide hij nog: „Lawsley, zing nu eens: Zijn bloed maakt ook den slechtste rein, Zijn bloed verlost ook mij.” En het was ook op zijn sterfbed, dat hij getuigde: „Gods beloften zijn zeker, als gij ze slechts wilt aannemen.”

Uit piëteit jegens dezen dienstknecht van Christus wenschen wij te besluiten met de schoone slotwoorden van een „Legerlied”:

„Mijn stervensure nadert
En de avondklok, zij luidt,
Maar mijn oog ziet reeds van verre,
Dat de paardenpoort ontsluit.”

J. T.

